

Frivillig ekologisk och ekonomisk kompensation för hållbar vindkraft Dalarna

Dokumentet sammanfattar tankar kring som dialoggrupperna i projektet "Hållbar Vindkraft i Dalarna" har arbetat fram kring frivillig ekologisk och ekonomisk kompensation. I dialogprocessen deltog elva organisationer som representerar olika samhälls- och vindkraftsintressen.

1) Generella frågor som kom upp under diskussionen:

- I dagsläge är det inte lätt för vindkraftsbolagen att genomföra frivillig ekologisk kompensation även om viljan finns. Utgångspunkten för ekologisk kompensation är att kompensera "lika för lika". Det finns dock ofta svårigheter med val av kompensationsåtgärd särskilt gällande ianspråktagande av mark. Hur ska vindkraftsbolagen på ett konkret sätt veta var kompensationen gör mest nytta och dessutom teckna avtal med markägare? Vad sker om ingen markägare vill upplåta sin mark på en lämplig plats?
- Certifiering enligt FSC-standard kräver att markägare ska avsätta skog av samma storlek som ett föreslaget vindkraftsområde. Det är markägaren som ska kompensera på sin egen mark. Detta kan i vanliga fall inte räknas in som en ekologiska kompensationen enligt miljöbalken men skulle kunna ses som en frivillig kompensationsåtgärd om rätt mark skyddas.

2) Ekologisk kompensation enligt Miljöbalken

I ärenden som prövas enligt miljöbalken kan ekologisk kompensation krävas i besluten. Dock kan ekologisk kompensation inte användas för att möjliggöra en exploatering. Det första steget i prövningen tar ställning till om verksamheten kan tillåtas eller ej med hänsyn till miljöbalkens hänsynsregler och andra grundläggande krav. Om ställningstagandet blir att verksamheten kan tillåtas trots negativ påverkan på natur- eller kulturmiljö blir steg två att bedöma om det finns skäl att genomföra kompensationsåtgärder. Dessa åtgärder är obligatoriska och en del av tillståndsbeslutet.

För att ekologisk kompensation så som den står beskriven i Miljöbalken ska fungera optimalt behöver den även införas i andra lagstiftningar såsom Väglagen, Plan- och bygglagen, Järnvägslagen m.fl. Det är länsstyrelsen eller tillsynsmyndigheten som har ansvaret för att följa upp om den ekologiska kompensationen gör nytta. Miljöbalkstillståndet kan ha utredningsvillkor som ska visa detta.

3) Frivillig kompensation – förslag på utformning:

Förslagen i detta dokument rör *frivillig* kompensation som utförs oberoende av hur tillståndsbeslutet är utformat. Förslagen berör ekologisk kompensation, kompensation av kulturvärden och ekonomisk kompensation (vindpeng).

- Ekologisk kompensation behöver inte ske inom själva området för vindkraftsparken.
- Ekologisk kompensation bör ske i första hand med utgångspunkt "lika för lika. Om detta är svårt att åstadkomma kan kompensation ske genom att skydda andra områden med hög bevarandestatus eller genom att skydda och stärka en annan art än den som berörs av vindkraftsutbyggnaden.
- Det är svårt för vindkraftsbolagen att hitta lämpliga kompensationsåtgärder. Därför bör en "mångfaldsbank" med förslag på projekt för ekologisk kompensation inrättas. Även projekt för kompensation av kulturvärden kan vara aktuella. Banken bör vara så specificerad att det framgår var ett projekt kan genomföras och vilken naturtyp/art eller kulturlandskap som kompenseras. Det är viktigt att banken inte blir för allmän utan innehåller konkreta förslag och projekt. Projekt som bidrar till att bygga sammanhängande ekosystem, såsom i Grön Infrastrukturprojektet bör prioriteras.
- För att finansiera ekonomisk och ekologisk kompensation samt kompensation av kulturvärden bör en fond liknande vattenregleringsfonden inrättas. Finansieringen sker genom en frivillig årlig avsättning från vindkraftsbolaget/markägaren. Ersättningsnivåer brukar ligga mellan 0,25-0,5% av bruttoavkastningen. Detta bör förstärkas med ytterligare medel. En återföring av vindkraftens fastighetsskatt diskuteras.
- Fonden finansierar såväl naturvårdsrelaterade, kulturvårdsrelaterade och artstärkande projekt samt en ekonomisk ersättning till bygden i form av vindpeng. Gruppen anser att både ekologisk och ekonomisk kompensation bör utgå i varje vindkraftspark. Det finns i dagsläget inget förslag på rutiner för fondens administration eller hur avsättningen ska fördelas mellan åtgärderna men möjligheter bör ges att föreningar, byar och kommuner tillsammans kommer överens om lämpliga rutiner och regler, anpassade till platsens utmaningar.
- En ekonomisk ersättning i form av vindpeng, bör utgå i alla vindkraftsparker. Vindpengen ska gå tillbaka till bygden och gynna den ekonomiska utvecklingen i den bygd där vindkraftsparken finns. Det finns ett rad sätt att använda vindpengen på. Hur den används görs upp mellan bygden och projektören.
- Vindpengen bör utgå som en kompensation i mindre parker och som avkastning av näringsverksamhet i större parker. Resonemanget grundar sig på forskaren Mattias Gradéns resonemang om att vindpengen som kompensation endast fungerar till en viss gräns och att ersättningen inte ständigt kan kompensera för större obehag. I större parker kan vindkraften istället anses vara en del av bygdens näringsverksamhet och därför bör bygden kunna ta del av vinsten som genereras.
- Gruppen föreslår att en eventuell återföring av fastighetsskatten bör användas för att förstärka "kompensationsfonden". Fastighetsskatten utgör cirka 0,2% av bruttoproduktionen av ett vindkraftverk. Om fastighetsskatten hade gått till kommunerna/lokalbefolkningen istället för till staten hade detta kunnat användas som

kompensation. I nuläget blir det en skev fördelning när det ofta är glesbygdskommuner med dålig ekonomi och service som får upplåta mark och tillåta intrång medan intäkterna för detta går till staten.

Dialoggruppen för hållbar Vindkraft i Dalarna
December 2020